

Zum Problem der Weltstadt. Festschrift zum 32. Deutschen Geographentag in Berlin 20.—24. Mai 1959. Im Namen des Ortsausschusses herausgegeben von Joachim H. Schultze. Walter de Gruyter & Co. Berlin 1959. 17,5 × 24,5 cm. XX + 202 s. Smukt udstyret. Billeder på indskudte plancher, kortskitser i teksten. Vedlagt „Flächennutzungsplan“ over Berlin og omegn 1957 i farver. 24 DM.

Det første tyske geografmøde blev holdt i Berlin 1881. De festskrifter, der udgives ved de tyske geografmøder, behandler sædvanlig mødestedet og dets omegn. Denne gang har man valgt en typologisk opgave, som dog har tilknytning til Berlins placering mellem øst og vest: Bestemmelsen af verdensbyens karakter.

Professor Joachim H. Schultze, direktør for det geografiske institut ved det frie universitet i Vest-Berlin, har skrevet det indledende kapitel: »Verdensbyen som genstand for geografisk forskning.« Man må lægge mærke til, at det er verdensbyen, ikke storbyen, der søges defineret og behandlet. Definitioner er altid vanskelige at udpræge, ikke mindst vanskelige for geografen. Han står mere end nogen anden videnskabsmand over for en uhyre broget virkelighed, sammensat af de mest uensartede elementer, og bestandig i udvikling. Over for denne må han betjene sig af et sprog, der ifølge selve sin oprindelse og karakter må bunde i fortiden og derfor altid kræver en tilpasning.

Det forekommer mig, at W. William-Olsson i sin afhandling om Stockholm i det foreliggende festskrift har ramt noget af det rigtige, når han siger: »I daglig tale forstår man ved en by en forvirrende mangfoldighed af foreteelser. Alle disse foreteelser, disse butiksmasser og gader, disse husmasser og grønne pladser er snævert og intimt forbundet med hinanden. Men det primære er menneskene og deres livsytringer, ikke bygningerne, som er blevet bygget af menneskene for at tilfredsstille deres behov. De enkelte bygninger såvel som hele bebyggelsen overhovedet er kun redskaber for det liv, der leves der. En by betyder også en forvirrende mangfoldighed af mennesker, af grupper og undergrupper. Derfor lader en by sig definere som et samfund af mennesker, der er karakteriseret ved en tydelig sociologisk og bebyggelsesmæssig indre differentiering. Ved en verdensby forstår vi en by, som ikke blot har lokal eller regional betydning, men som også har betydning for en verdensdel eller for hele verden.«

»Foruden menneskene og bebyggelsen er der endnu et tredje, som er af afgørende betydning for en bys eksistens: dens beliggenhed. Selv når husmasserne midlertidig ødelægges og udslettes, kan byen blive bygget op igen på sine indbyggeses initiativ, når betydningen af dens beliggenhed er bevaret. Vi kommer altså til det resultat, at menneskene og beliggenheden er bestemmende for en by.«

Det forekommer mig, at det er lykkedes William-Olsson at udtrykke væsentlige hovedpunkter af by-geografien meget jævnt, kort og klart i disse ord. I bogen står stykket på tysk, formentlig formet af William-Olsson selv. Jeg håber, at min oversættelse til dansk ikke falder for langt fra forfatterens svenske tankegang.

I sin indledning til bogen nævner Schultze nogle hovedpunkter, som synes at falde i øjnene ved gennemgang af verdensbyerne: Det er ikke

muligt at fastlægge nogen grænse nedefter for folketallet i en verdensby. Dette skyldes både statistiske vanskeligheder og selve emnets karakter. Ofte er verdensbyen den største i pågældende land, men byer som Chicago og Kapstaden er dog nr. 2. Derimod er blanding af befolknings-elementer fra mange egne af landet og et vist kosmopolitisk præg noget væsentligt for verdensbyen. Af afgørende betydning for denne bytype er endvidere en gunstig trafikal beliggenhed og intenst samkvem både med ind- og udland. Der henvises til, at B. R. Hoffmann (i *Raumforschung und Raumordnung* 1956, s. 101-106) har foreslået en metode til adskillelse mellem verdensbyens samkvem med det nærmere opland og med fjernere egne.

Blandt verdensbyens funktioner er de vigtigste økonomiske faciliteter af høj rang: banker, børser, forsikringselskaber, en gros handel. Af stor betydning er også mangesidede og vidtrækkende kulturelle funktioner. Derimod synes det vanskeligt at kendetegne bestemte industrier som tilhørende verdensbyen. Paris' luksusindustrier for eksport er et speciale for denne by.

Da det er umuligt at gå udførligt ind på hele dette interessante festskrift, skal de øvrige forfattere og afhandlinger kun nævnes: Martin Pfanschmidt: Berlin (kortelig om byens udvikling, en del om fremtidsplaner); Pierre George: Paris; Osvaldo Baldacci: Rom; W. J. Talbot: Kapstaden; Harold M. Mayer: Chicago; Shinzo Kiuchi: Tokio; Nisith Runyon Kar: Calcutta; Willi Czajka: Buenos Aires. Forfatterne har hver 10-28 sider til sit emne, Buenos Aires får endog 42 sider.

C. G. Feilberg.

J. Chr. Svabo: *Indberetninger fra en Reise i Færøe 1781 og 1782*. Udgivet af N. Djurhuus for Selskabet til udgivelse af færøske kildeskrifter og studier. Udgivet med støtte af Dansk-Færøsk Kulturfond samt af Mentunargrunnur Føroya Løgtings og Hammershaimbsgrunnurin. København 1959. 19 × 26 cm. 500 s. med 18 tegninger, 8 farveplancher, faximile af titelblade til alle 7 manuskripthefter, 2 sider faximile i $\frac{9}{10}$ af 4 manuskriptsider + 3 plancher med 36 farveprøver af færøsk uld. Pris 60 kroner (indb.).

Endelig foreligger det vigtigste værk i Færøernes ældre topografiske litteratur tilgængeligt for hvermand: på tryk de 7 håndskrevne hefter, der blev udarbejdet 1781-82 og afleveret til Rentekammeret 1789 i den her foreliggende (= oprindelige) affattelse, uden den bearbejdelse og afpuddning, som man havde bedt forfatteren foretage før trykningen. 1817 blev det købt af det kgl. Bibliotek, hvorfra det senere overgik til Rigsarkivet.

Svabo drev videnskab efter opdagelsesrejsernes princip: han noterede alt om alle problemer, sagn og overtro blandet med kendsgerninger om alle emner. Manuskriptet er righoldigt og præcist i alle detaljer, det røber en glimrende iagttagers vågne indsigt på vidt forskellige felter. Man finder her en rigdom af oplysninger om så at sige alle sider af det færøske samfund i et afgrænset tidsrum, en livsnær skildring af erhvervsforhold og skikke, som er med til at danne den historisk-geografiske baggrund for livet på Færøerne af i dag, og som således ikke er